

anumite opere pentru ca acestea să se bucure de mai multă autoritate: Ioan Hrisostom, Grigore de Nazianz etc. Există atâtea alte cazuri. Sistemul acesta s-a răspândit atât de mult, încât și scrieri destinate laicilor ca cele cuprinse în *Sbornicul lui Sviatoslav* au fost puse tot pe seama unor figuri de sfinți. Așadar, regula generală în lumea cărturarilor duhovnici era tocmai contrară celor ce se crede despre *Învățăturile lui Neagoe*. Scrierile erau atribuite religioșilor.

Și pentru ce ar fi nevoie de o mistificare în care să fie implicat Neagoe Basarab, cînd orice domn, format în atmosfera de spiritualitate exclusiv religioasă, putea fi ușor convins să apuce calea voită de un călugăr, prin invocarea unor autorități culturale religioase?

IV. NEAGOE BASARAB AUTOR

Se argumentează că între Neagoe Basarab cum îl arată documentele și Neagoe Basarab cum apare din *Învățăturile* e o prăpastie, peste care nu se poate trece. În fond, credem că este vorba de o întorsătură sufletească ce s-a putut ivi în viața lui Neagoe.

Domnul ambițios, luxos, crud chiar, mîndru de succesele lui, a intrat într-o criză sufletească, a devenit mai blînd, mai evlavios prin durerea provocată de moartea mamei sale iubite, lingă care nici n-a putut fi prezent în ceasul suprem și mai ales de moartea fiului său *Petru*, în care își pusese nădejdi de viitor. Alte dispariții în familie au venit să mărească turburarea și îndoiala sufletului¹. I s-a părut că fără credință, fără omenie, fără dragoste nu se poate clădi nimic stabil. Probabil că ambii soți au fost profund loviți de cursul întimplărilor. Și atunci s-a născut o nouă atitudine de viață. Nu cumva aci rezidă și înălțarea lăcașului de la Curtea de Argeș, pentru care s-a renunțat într-o măsură la lux, bijuterii și aur? O nouă educație i se cuvenea și urmașului. Dumnezeu nu trebuia gonit din educația laică a voievodului țării. Din contră, era necesară armonia vieții, împăcarea lumii acesteia cu lumea cealaltă, împăcare posibilă, în mintea lui, numai pe calea bătută de credința creștină.

În această schimbare vedem noi geneza *Învățăturilor*, amestec de duioșie, sfaturi practice și de prosternare. De altfel, numai în această ținută au putut ele intra în gustul unui călugăr, care a ținut să le înflorească și să le amplifice cu multe lucruri nouă, uneori greu de separat precis.

În viața umanității se pare că suferința și turburarea au creat opere profunde. Cum s-au ivit în sec. al XVI-lea celebrele *Trenuri* ale lui Jan Kochanowski, rămase celebre în literatură de aci înainte, dacă nu din suferința adînc încercată la moartea fiicei sale Ursula? E de amintit, de asemenea, răsturnarea provocată în viața lui B. P. Hașdeu de moartea fiicei sale: Din împrejurări identice s-au născut, după părerea noastră, *Învățăturile lui Neagoe*. Scrierea aceasta nu a pornit numai din grija de a instrui pe urmaș, ci poate și din necesitatea de spovedanie a durerii și a gîndurilor.

¹ Poate că în mintea lui Neagoe toate aceste lovituri constituiau o ispășire a păcatelor sale anterioare între care și acela de a se fi urcat pe tron prin sîngele lui Vlad cel Tânăr, păcat pentru care, de altfel, a chemat clerici din toate rangurile și a făcut rugăciuni de iertare. Ispășirea vinei putea fi dar de la început o obsesie.